

Інструменти взаємодії на уроках української мови й літератури для подолання освітні втрати

Підготувала Гапон Л.О.
28.02.2024

Освітні втрати і розриви

На основі досліджень міжнародної організації ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ та Світового банку; Аналітичного центру CEDOS; фахівців Українського центру оцінювання якості освіти у межах родового поняття «освітні втрати» варто виділити такі взаємопов'язані складники:

- навчальні втрати (втрати знань, умінь, навичок, ставлень тощо),
- виховні втрати,
- зниження темпу розвитку особистості (психологічні втрати)

Навчальні втрати - будь-які втрати знань, умінь, навичок та/або уповільнення чи переривання академічного прогресу через паузи чи погіршення умов навчання для конкретного учня (УЦОЯО)

Виховні втрати - порушення особистісного та соціального розвитку зростаючої особистості, яке виникає унаслідок науково-методичної невідповідності суспільним викликам чи системного порушення цілеспрямованого виховного процесу, що призводить до деформації її особистісних цінностей та моделей поведінки (Інститут проблеми виховання НАПН України, зокрема психологічні втрати здобувачів освіти проявляються у депресії, зростанні страху, тривожності та стурбованості, втраті мотивації до навчання, апатії, розгубленості та неуважності (підвищення кваліфікації учителів не менше 10 % академічного часу)

Незавершене навчання - ситуація, коли учні не завершили курс навчання, який вони мали б завершити за навчальний рік (призупинення навчання; отримання меншого обсягу знань/умінь, ніж передбачено освітніми стандартами за навчальний рік; отримання меншого обсягу знань/умінь, що є необхідними для успішного навчання у подальшому після закінчення школи та на ринку праці)

Джерела вимірювання

Державна підсумкова атестація (ДПА) після закінчення кожного рівня освіти (у 4, 9 та 11 класах), але в Україні уже четвертий рік поспіль ДПА не проводиться

Моніторинг ДСЯО в Україні якості організації дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти (лютий 2022 року)

Міжнародне дослідження PISA (2018 року та 2022 року) як найбільш об'єктивне вимірювання. Дослідження 2018 року зафіксувало, що 26% українських підлітків не досягли базового рівня читацької грамотності, 36% - математичної та 26% - природничо-наукової (немає національного компонента)

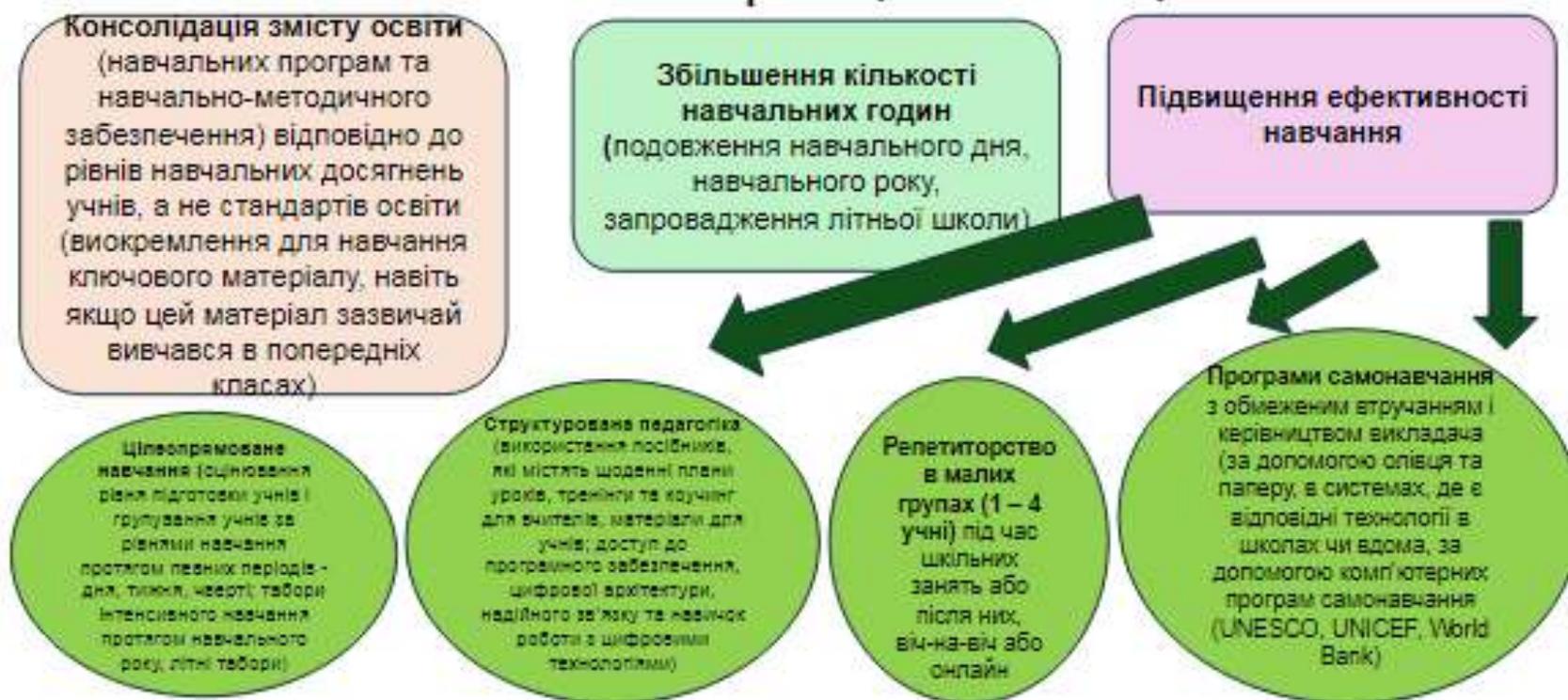
Вітчизняний загальнодержавний зовнішній моніторинг якості початкової освіти «Стан сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи закладів загальної середньої освіти» (2018, 2021). Перший цикл цього моніторингу є надійним джерелом даних про те, що знають і вміють українські четвертокласники. Другий цикл цього дослідження засвідчив погіршення результатів учнів як із читання, так і з математики

Заплановано 15.09-06.10.2023 провести в Україні з ініціативи ДСЯО на онлайн-платформі у вибірці з 232-х шкіл перше міжнародне Дослідження соціально-емоційних навичок 10- і 15-річних учнів, яке проводить Організація соціально-емоційних навичок у 15-ти країнах світу

Процес подолання освітніх втрат матиме успіх лише тоді, коли він стане спільною справою для вчителя, школи, місцевої громади, громадських та державних інституцій.

В епіцентрі усіх дій з подолання освітніх втрат та освітніх розривів мають бути здобувачі освіти, вчителі та батьки як замовники освітніх послуг.

Генералізовані інструменти компенсації освітніх втрат (ЮНЕСКО)

Інструменти компенсації освітніх втрат (УЦОЯО)

1

- навчання під час канікул;
- репетиторство за державний кошт;
- створення інтеграційних класів;

2

- розроблення додаткового якісного освітнього контенту, акцентованого на темах, що потребують надолуження;
- розроблення додаткового контенту з ключових навчальних тем;

3

- перегляд та адаптація освітніх програм;
- методична підготовка вчителів до роботи з учнями, які мають навчальні втрати;
- посилення шкільної автономії та взаємодії й співпраці вчительства

Інструменти компенсації освітніх втрат (опитування освітян)

Самостійна робота
учнів (визнали 84%
керівників міських
шкіл та 78%
сільських)

Виділення
додаткових годин
для індивідуальних
та групових
консультацій

Створення
платформ
репетиторства
чи/або тьюторингу

Розроблення
гейміфікованих
цифрових освітніх
ресурсів

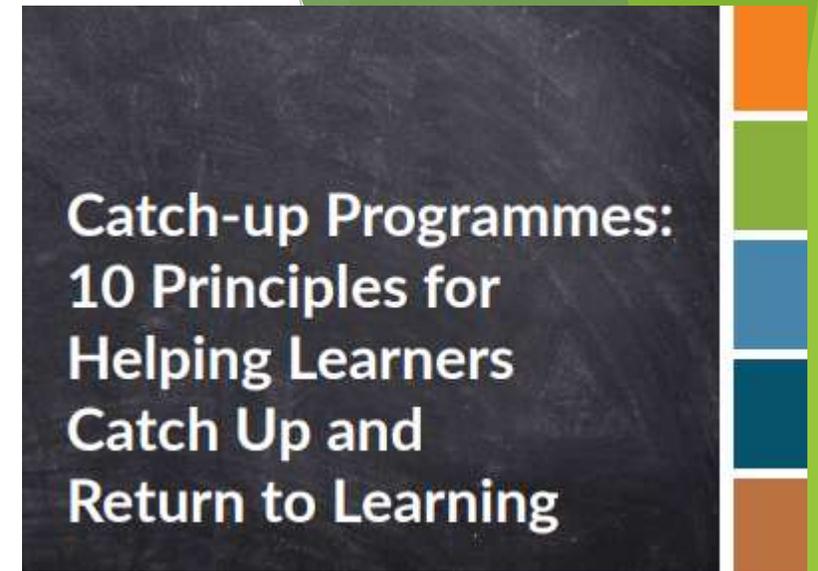

<https://testportal.gov.ua//wp-content/uploads/2023/04/Buklet-22Podolannya-osvitnih-vtrat22-2.pdf>

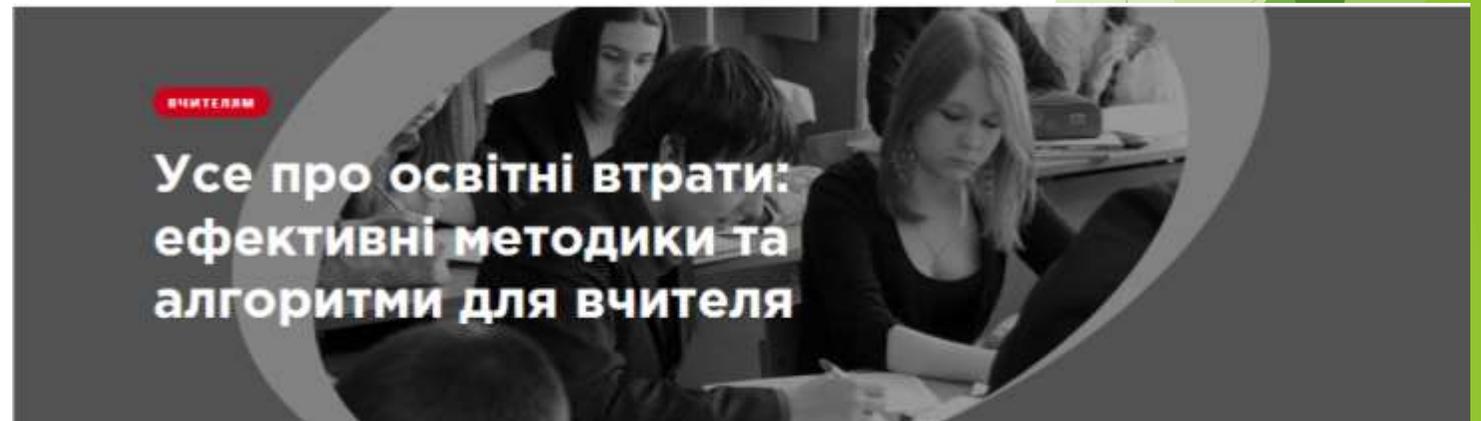
https://osvitoria.media/experience/vse-pro-osvitni-vraty-efektyvni-metodyky-ta-algorytmy-dlya-vchytelya/?fbclid=IwAR2ywPLyAjffJgvlGnhzO5dDL_3kxcnRTmG0ZTCuZRpECM_g2_zsw6yrJls

<https://drive.google.com/file/d/1FqAchKvUE3E1C4bfGjjHXuHII8sCr9KE/view>

https://inee.org/sites/default/files/resources/AEWG%20Catch-up%20Programmes%20-%2010%20Principles_screen.pdf

Оцінюємо потреби: темам, вмінням приділити додаткову увагу?

- ▶ Інструментами можуть стати система тестування результатів навчання. А також порівняння навчальної програми країни, в якій тимчасово учень навчається, з українською. Визначивши прогалини в знаннях і вміннях, можна працювати з їх надолуженням.
- ▶ Одним з інструментів для виявлення навчальних прогалин є діагностичні тести на платформі [ВШО](#). Там можна знайти роботи з української мови та математики для учнів 5 класів для виявлення прогалин за початкову школу, для 7 класів для виявлення прогалин за курс 5-6 класу, та 9-х класів для виявлення прогалин за 7-8 клас.

Змінюємо формат уроків

- ▶ Використовуємо інструменти, що допоможуть учителю оптимізувати матеріал, а дітям легше його засвоїти.
- ▶ Учні можуть вести короткі та зрозумілі їм конспекти з важливою інформацією. У них краще максимально все візуалізувати. Малювати схеми, таблиці, виділяти важливе кольором, використовувати наліпки.
- ▶ Для цікавої подачі інформації вчителі можуть вмикати на уроках навчальні відео. Їх також можна знайти на платформі [ВШО](#), каналі [EdEra](#). Для підготовки до НМТ можна переглянути відео на каналі [iLearn](#).

Розробляємо програму надолуження

- ▶ Плануємо додаткові заняття для того, щоб наздогнати навчальну програму.
- ▶ Такі заняття можуть бути для всього класу, невеликих груп чи окремих учнів. Тут важливо орієнтуватись на кожного учня. Адже навіть якщо діти пропустили однаковий час навчання, прогалини у них можуть бути різні.
- ▶ Перш за все при створенні такої програми варто зважати на психоемоційний стан дітей. Чи здатні вони засвоювати матеріал та як полегшити їхнє навчання. Адже дитині буде складно навчатися, якщо вона перебуває у важкому емоційному чи фізичному стані.
- ▶ Далі варто розставити пріоритети. Які знання та навички потрібні дитині, щоб успішно навчатися у наступному класі. Та як їй вийти на один рівень з однолітками вже зараз.
- ▶ Також додаткові заняття можна проводити онлайн. А деякі завдання діти можуть виконувати дистанційно.

Подаємо інформацію блоками

- ▶ Навчальний матеріал у такий час варто подавати блоками. Наприклад, ми вивчаємо складні речення. В одному блоці подаємо інформацію, що складні речення поділяються на сполучникові та безсполучникові. Наступний блок — сполучникові речення діляться на складносурядні та складнопідрядні. Тобто послідовно даємо інформацію, що доповнює кожен попередній блок.

Схематизуємо правила

- ▶ Спиратися краще на модель, схему чи таблицю, яку можуть діти скласти й самі під керівництвом вчителя. Наприклад, ви вивчаєте члени речення. Складіть разом таблицю, в якій розділите члени речення на головні та другорядні та запишете запитання, на які відповідають ці члени речення. Тобто намагайтесь правила подавати за допомогою коротких моделей, що містять всю важливу інформацію. Щоб діти не вчили правило, а глянувши на схему, могли швидко пригадати його та виконати завдання.

Життєві приклади

- ▶ Кожну таку навчальну опору (схему чи таблицю) варто увиразнювати прикладами, доступними та зрозумілими вихованцям. Коли ви складаєте коротку модель за правилом, обов'язково розберіть її на простому прикладі, щоб діти побачили її у дії. Варто також ставити учням та ученицям запитання «навіщо ти це вивчаєш?». Дітям важливо розуміти, для чого вони проходять на уроках ту чи іншу тему з української мови. Наприклад, частини мови потрібно знати, щоб правильно писати слова. Члени речення — щоб правильно ставити розділові знаки.

Креативні формати

- ▶ У 5-7 класах навчальні матеріали можна подати у вигляді лінгвістичної казки. Наприклад, можна розповісти класу історію про мандрівку вигаданого вами героя королівствами синонімів, антонімів та омонімів. Там із ним будуть траплятися різні пригоди. І коли розповідаєте про певне королівство, то використовуйте відповідно синоніми, омоніми чи антоніми. Запитуйте дітей, на які слова вони звернули увагу. У такий спосіб можна тримати у фокусі зацікавленість школярів. За допомогою такої казки ви можете подати більшу кількість інформації за один урок.

Щоденники, зошити відкриттів, карти знань

- ▶ Запропонуйте учням та ученицям вести зошити відкриттів (довідники) з 5 по 11 клас. Там вони можуть занотовувати моделі, схеми й таблиці. Нехай діти роблять це в кольорі, клеять наліпки, розмальовують ці зошити. Дозволяйте користуватись довідниками на контрольних, адже це буде більше мотивувати дітей їх вести.

Наостанок

- ▶ Не варто бути надто вимогливими до учнів та учениць. Зменште кількість письмових завдань: більше працюйте усно або використовуйте кодовані вправи (коли діти зазначають номер речення замість того, щоб його переписувати повністю).
- ▶ Скоротіть кількість завдань у контрольних роботах. Важливо, щоб навчання не було стресовим для дітей, і вони були в змозі опанувати необхідний матеріал.